

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту

Завідувач кафедри “ ___ ” _____ 2018 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за магістерською програмою професійного спрямування «Економіка,
планування та управління бізнесом»

на тему: «Економічне обґрунтування впровадження інноваційних заходів на
підприємстві (на прикладі ФОП «Рябуха Н.В.»)»

Виконавець:

студентка 65 групи, ФЕУП
Знамеровська Анна Олександрівна

Науковий керівник:

д.е.н., професор Балджи
Марина Дмитрівна

(підпис)

Одеса - 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТА ВИЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	6
1.1. Підходи до визначення інновацій та соціальних інновацій	6
1.2. Передумови інноваційного розвитку підприємств.....	12
1.3. Визначення соціального підприємництва та приклади його розвитку в Україні та світі	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА ФОП «РЯБУХА Н.В.»	30
2.1. Загальна характеристика соціального підприємства ФОП «Рябуха Н.В.»	30
2.2. Визначення основних конкурентів та конкурентних переваг підприємства ФОП «Рябуха Н.В.»	34
РОЗДІЛ 3. ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ НА СОЦІАЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ ФОП «РЯБУХА Н.В.»	44
3.1. Обґрунтування бізнес-моделі соціального підприємства ФОП «Рябуха Н.В.»	44
3.2. Оцінка економічної ефективності масштабованості моделі соціального підприємства ФОП «Рябуха Н.В.» за допомогою соціальної франшизи.....	53
3.3. Пропозиції та оцінка ризиків введення інноваційного проекту діяльності соціального підприємства ФОП «Рябуха Н.В.»	61
ВИСНОВКИ	74
Список використаних джерел.....	79
Додатки.....	86

ВСТУП

Актуальність дослідження. Будь-яке підприємство на ринку товарів та послуг може успішно конкурувати лише за умови використання нових продуктів чи процесів їх виробництва та споживання. Така діяльність підприємства має інноваційний характер і відіграє ключову роль в його життєдіяльності. В умовах економічної інтернаціоналізації досвід успішних компаній свідчить, що на міжнародному ринку інновації та креативні рішення забезпечують виключні конкурентні переваги, довгострокову доходність та високі темпи розвитку.

Однак кризові тенденції, що породжують нестабільність зовнішнього оточення, а також знижують внутрішній економічний потенціал, при неадекватному менеджменті компаній, спричиняють сповільнення та «замороження» інноваційної діяльності.

Внутрішній механізм інноваційної діяльності окремого підприємства може діяти найбільш ефективно лише тоді, коли будуть створені сприятливі зовнішні умови — відповідна інноваційна та фінансова інфраструктура, законодавча та нормативна база, а також має бути напрацьований чіткий категоріальний апарат інноваційної діяльності.

Один із видів підприємств, які наразі розвиваються в нашій країні є соціальне підприємництво. В Україні категорія «соціальне підприємництво» все ще немає широкого розповсюдження. Ми не впевнені щодо її тлумачення і часто плутаємо соціальне підприємництво з соціальною відповідальністю бізнесу як в науці, так і в бізнесі. Для захисту вітчизняної науки варто зауважити, що у світі досі не існує єдиного визначення даної категорії, але більшість цих визначень говорить про бізнесові механізми вирішення соціальних проблем, створення громад та взаємодопомогу. Більше того, соціальне підприємництво є мультидисциплінарною темою для досліджень, тому що в її концепцію входять не тільки економічні елементи, але і питання моралі та етики, соціальної

справедливості та психології.

Метою дослідження є аналіз зовнішнього та внутрішнього потенціалу ФОП «Рябуха Н.В.» та розробка інноваційно-інвестиційного проекту задля підвищення його конкурентоспроможності.

Відповідно до мети дослідження поставлено наступні **завдання**:

- розкрити сутність та передумови інноваційного розвитку підприємств;
- дати визначення поняття «соціальне підприємництво» та визначити його основні критерії;
- проаналізувати конкурентне середовище соціального підприємства ФОП «Рябуха Н.В.»;
- обґрунтувати необхідність впровадження інноваційних заходів на підприємстві, що досліджується;
- розробити інвестиційний та операційний плани реалізації інноваційного проекту.

Вирішення наведених завдань передбачає застосування системного підходу до організації управління підприємницькою діяльністю з урахуванням комплексності змін внутрішнього та зовнішнього середовища.

Об'єктом дослідження є процеси впровадження інноваційних заходів на підприємстві.

Предметом дослідження є розробка інноваційно-інвестиційного проекту та оцінка його економічної ефективності для соціального підприємництва.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань у кваліфікаційній роботі на здобуття освітнього ступеня магістра було використано наступні методи:

- порівняльний метод — при дослідженні сучасних підходів до визначення сутності підходів до сутності таких понять як «інновації», «розвиток»,

«соціальне підприємництво»;

— розрахунково-аналітичний та структурно-динамічний методи — при визначенні проблем, тенденцій та перспектив розвитку досліджуваного підприємства;

— графічний метод — при побудові таблиць та графіків;

— метод експертних оцінок — при визначенні основних характеристик зовнішнього середовища.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, фахова література, матеріали наукових конференцій та періодичних видань, статистичні дані Державної служби статистики України, Міністерства промислової політики України, Головного управління статистики в Одеській області, публікації, інтерв'ю про діяльність ФОП «Рябуха Н.В.».

Публікації. За результатами здійсненого дослідження опубліковано статтю «Передумови інноваційної діяльності у соціальній сфері в Україні» у збірнику наукових праць «Науковий вісник Одеського національного економічного університету» №8 за 2018 рік.

ВИСНОВКИ

1. Інновації - це процес створення та комерціалізації підприємством нової техніки, технології, товарів, методів управління, тощо, які викликають (спрямовані) покращення якості та ефективності виробничого, управлінського, комерційного та інших процесів, а також призводять до розвитку економіки в цілому.

2. Інноваційний розвиток підприємства - розробка та освоєння продуктових та технологічних інновацій, а також цілеспрямований пошук й розвиток специфічних компетенцій на основі формування сприйнятливості підприємства до інноваційних змін за рахунок реалізації різних видів інновацій.

3. Головною метою управління інвестиційною діяльністю підприємства є отримання максимального прибутку не тільки в поточному, але й у перспективному періодах.

4. Соціальне підприємство — це бізнес-організація, пріоритетна мета прозорості (публічної) діяльності якої полягає у вирішенні соціальних проблем. Забезпечувальна мета містить у собі отримання прибутку, який реінвестується у її розвиток. Зазначені цілі тісно взаємопов'язані: від обсягів отриманого соціальним підприємством прибутку залежать і параметри соціальних результатів його діяльності.

5. Критеріями успішної діяльності соціальних підприємств в Україні є: соціальна або екологічна спрямованість діяльності на вирішення конкретних соціальних проблем; прибуткова діяльність, самоокупність і фінансова стійкість, що сприяє до незалежності від зовнішнього фінансування; реінвестиція доходу в бізнес на рішення соціальних проблем; інноваційна діяльність, яка спрямована на застосуванні нових підходів на розв'язання соціальної проблеми; масштабованість і тиражованість; підприємницький підхід.

6. Аналізоване в роботі соціальне підприємство Благодійна крамниця

«Ясна річ» засноване у 2013 році та здійснює свою діяльність як ФОП.

7. Місія соціального підприємства — повернення невикористаної цінності речей суспільству через перерозподіл для допомоги нужденним, переробку у нові товари. Основна діяльність соціального підприємства — крамниця приймає безоплатно речі (одяг, взуття, прикраси, негабаритну техніку, сумки, книги), які більше не потрібні господарям. Отримані речі сортуються: 90% розподіляють між міськими благодійними та соціальними організаціями або проводять благодійний ярмарок в маленьких селищах Харківської області. А решту 10% продають у магазині за демократичними цінами. Отримані кошти спрямовують на фінансову підтримку благодійних програм БФ «Харківський центр допомоги вагітним».

8. Бізнес-модель соціального підприємства: 50% та 50% — продаються та віддаються партнерським благодійним та соціальним організаціям, або проводяться ярмарки безоплатної роздачі речей в маленьких селищах передмістя. Виторг розподіляється між витратами на магазин, що включає оренду приміщення, комунальні послуги, заробітну плату працівникам, податки та інше, а отриманий прибуток фінансує благодійні програми Харківського центру допомоги вагітним, невеликими соціальними ініціативами харків'ян.

9. Прямими конкурентами аналізованого соціального підприємства на сьогоднішній день в Харкові виступають такі ж магазини повторного продажу одягу: «НЦМАКА», «Велика Шафа» та «Білігопіє».

10. За результатами Б^УОТ-аналізу основними конкурентними перевагами підприємства ФОП «Рябуха Н.В.» є низька цінова політика та вагома соціальна складова. Крім того з сильних сторін соціального підприємства потребують розвитку напрямки розширення асортименту та охоплення широкої вікової аудиторії. Також сильною стороною є зручне місце розташування крамниці.

11. Слабкі місця, які необхідно розвивати та виправляти задля успішного

росту та масштабування соціального бізнесу. По-перше, якість продукції. По-друге, недостатня кількість працівників. По-третє, нестабільні джерела фінансування.

12. Соціальний франчайзинг не припускав виплату роялті та інших обов'язкових платежів. Певною платою за підтримку з боку франчайзера і використання відомого бренду, є тиражування соціальних товарів або послуг за цінами і умовами, обумовлених в договорі.

13. Стартові витрати на відкриття нового соціального підприємства дорівнюють 43 190 грн.

14. Для початку діяльності нового соціального підприємства достатньо троє людей й місячний фонд оплати праці складає 17 812 грн.

15. Загалом за місяць, постійні витрати підприємства ФОП «Рябуха Н.В.» становитимуть 27 000 гривень.

16. Критерії оцінки масштабованості моделі соціального підприємства на франчайзинговий ринок: доведений соціальний ефект, фінансова стійкість, маркетинг: надійний бренд і визнання, масштабність проекту, архівація та передача знань, зрозуміла бізнес-модель, механізми контролю, попит на послуги/товар, команда проекту: чітка організаційна структура.

17. За результатами оцінки готовності соціального бізнесу до масштабування, був отриманий результат 36 балів з 70 можливих, що свідчить про неготовність бізнес-моделі підприємства ФОП «Рябуха Н.В.» до масштабованості на франчайзинговий ринок.

18. Запропоновані інноваційні заходи на підприємстві: розширення штату працівників та об'єму та виду товарів/послуг. За результатами оцінки з впровадження інноваційного проекту рентабельність продажу товарів становить 3,26%, прибуток 82153 грн., чистий прибуток 19321 грн., а грошовий потік 21216 грн. , при реалізації продукції на 593280 грн на рік, без урахування

фандрейзингових коштів.

19. Проаналізувавши чутливість проекту (рис. 3.4), можна зробити висновки, що запропоновані інноваційні заходи майже повністю відповідають умові стійкості проекту, згідно з якою при відхиленні будь-якого фактору на $\pm 10\%$ зберігається позитивне значення показника чистої поточної вартості.

20. Ключовими бар'єрами становлення і просування соціального підприємництва в Україні на сьогодні є правові, фінансово-економічні, адміністративні, доступу до ринку, організаційно-кадрові і інфраструктурні.

Для вирішення цим проблем запропоновано наступні рекомендації:

- Прискорити прийняття поправок до закону про розвиток СП і конкретизувати критерії віднесення до соціального підприємництва на місцевому рівні.

- Відокремитися в самостійну програму з окремим фінансуванням.

- Створити певну організаційно-правову форму соціального підприємства.

- Створити механізми по реалізації моделі державно-приватного партнерства.

- На приватному ринку неурядових джерел фінансування забезпечити більшу різноманітність фінансових продуктів.

- Надавати кредити соціальним підприємствам з довгостроковим характером участі і гнучкими умовами виплат.

- Розвиток привабливості соціального підприємництва для венчурних капіталістів і венчурних філантропів.

- Розвивати ринки етичного чи соціального капіталу, задіюючи облігації соціального і розвиваючого впливу.

- Включити соціальне підприємництво як основний елемент в місцевих або регіональних стратегіях економічного розвитку.

- Розробляти модельні програми соціального підприємництва та впроваджувати їх відразу в десятках регіонах.
- Активно просувати «соціальний бренд» — знаки «Продукція соціального підприємництва» і «Більше, ніж покупка».
- Створити загальнонаціональну систему дистанційного навчання соціального підприємництва, засновану на стандартах університетської освіти.
- Використовувати різноманіття форм навчання соціальному підприємству.
- Розробити детальний керівництво для працівників соціальної сфери, які бажають створити соціальні підприємства.
- Впровадити в університетах програми стажувань студентів на соціальному підприємстві з менторством.

Список використаних джерел

1. Глухова С. Сучасні підходи до визначення сутності інновацій / Світлана Глухова // Економічний аналіз. - 2008. - N03. - с. 82-84.
2. Мочерний, С.В. Енциклопедичний економічний словник. У 2т. ТІ/ С.В.Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устенко, С.І.Юрій; за ред. С.В. Мочерного. - Львів: Світ, 2005. - с. 616.
3. Кондратьев Н.Д. Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения / Н.Д. Кондратьев. - М.: Экономика, 2002. - с. 321.
4. Шумпетер И. Теория экономического развития: исследования предпринимательской прибыли, капитала, кредита и цикла конъюнктуры / И.Шумпетер; пер. с англ. Л.И.Кравченко. - М.: Прогрес, 1982. - 455 с.
5. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями / Б.Твисс. - М.: Экономика, 1989. - с. 193.
6. Санто Б. Инновация как средство экономического развития: пер. с венг. / Б.Санто. -М.: Прогресс, 1990. - с. 321.
7. Валдайцев С.В. Антикризисное управление на основе инноваций / С.В. Валдайцев. - М.: Проспект, 2005. - с. 213.
8. Волдачек Л. Стратегия управления инновациями на предприятии : учеб, пособие / Л. Волдачек, О. Волдачкова. -М.: Скономика, 1989. - с. 167.
9. Кабанов АЛ. Роль держави та ринкових механізмів у здійсненні інноваційного розвитку вугільної галузі / АЛ. Кабанов, Ю.З. Драчук, О.М. Яременко // Економічний вісник Донбасу. - 2007. - № 4 (10). - с. 4-11.
10. Уткин Э.А. Инновационный менеджмент : монография / Э.А. Уткин, Г.И. Морозова, Н.И. Морозова. - М. : АКАЛИС, 1996. - с. 208.
11. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. - 5-е изд., перераб. и доп. -М.: ИНФРА-М, 2006. - с. 494.

12. Статистика науки и инноваций: Краткий терминологический словарь [Текст] / Под ред. Л.М. Гокберга. - М.: Центр исследований и статистики науки. - 1996. - с. 281.
13. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент: учебник / Р.А. Фатхутдинов. - 6-е изд., испр. и доп. - Спб.: Питер, 2008. - с. 448.
14. Баумоль В. Предпринимательство: производительное, непроизводительное и разрушительное [Электронный ресурс] / В. Баумоль // Журнал "Экономическая теория преступлений и наказаний. - 2002. - Режим доступа до ресурсу: <http://corruption.rsuh.ni/magazine/6/n6-l 1 .html>
15. Бойко-Бойчук Л. В. Поняття "соціальна інновація" : типи визначень, приклади застосування / Л. В. Бойко-Бойчук. // Наука та інновації. - 2009. - No3. - с. 94—99.
16. Martin R. Social Entrepreneurship: The Case for Definition / R. Martin, S.Osberg // Stanford Social Innovation Review. - 2007. - с. 27-39.
17. Наталья Фирсова Предвестник исследований диффузии инноваций
18. Габриэль Тард: «Общество — это подражание» Социология власти No 6—7 (1)2012, с.286-313.
19. Social innovation: what it is, why it matters and how it can be accelerated / G.Mulgan, B. Sanders, A. Rushanara, A. Tucker. - London: The Basingstoke Press, 2007. - с. 52.
20. Гришина **Я.** С. Социальное предпринимательство как правовая модель обеспечения социальных потребностей / Я. С. Гришина // Університетські наукові записки. - 2012. - Nol. - с. 445—456.
21. Афанасьев Н.В. Управление развитием предприятия: монография / Н.В. Афанасьев, В.Д. Рогожин, В.И. Рудыка. - Харьков: Изд. Дом "ИНЖЭК", 2010. - с. 184.
22. Плугіна Ю.А. Інтелектуальний розвиток: сутність поняття / Ю.А. Плугіна //

Вісник економіки транспорту і промисловості. - Харків, 2011. - № 36. - С. 193-196.

23. Гапоненко А.Л. Стратегическое управление : учебник / А.Л. Гапоненко, А.П. Панкрухин. - М. : Изд-во "ОМЕГАЛ", 2016. - с. 464.

24. Погорелов Ю.С. Категорія розвитку та її експлейнарний базис / Ю.С. Погорелов // Теоретичні та прикладні питання економіки. - К., 2012. - Вип. 27, т. 1.-с. 30-34.

25. Кибиткин А.И. Концептуальный подход к оценке инновационного развития предприятия / А.И. Кибиткин, М.Н. Чечурина // Вестник МГТУ. - 2011. - Т. 14, № 2. - с. 427- 434.

26. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи : навч. посібник для студ. вузів / С.М. Ілляшенко. - Суми : ВТД «Університетська книга», 2003. - с. 278.

27. Федулова І.В. Синергетична еволюційна модель інноваційного розвитку підприємства / І.В. Федулова // Наук. пр. Нац. ун-ту харч. технологій. - 2010. - № 36.-с. 114-118.

28. Поляков С.Г. Модель инновационного развития предприятия / С.Г. Поляков, И.М. Степнов // Инновации. - 2003. - № 2-3 (59- 60). - с. 36-38.

29. Адаменко О.А. Концептуальні засади інноваційного розвитку підприємств / О.А. Адаменко // Наукові праці Національного у-ту харчових технологій. - 2010. -№ 35.-с. 5-10.

30. Мороз О.С. Формування системи показників для оцінювання інноваційного розвитку підприємства / О.С. Мороз // Экономика Крыма. - 2012. - № 3(40). - с. 263-266.

31. Забродский В. А. Современные методы организации и управления промышленным производством / Забродский В. А., Кизим Н. А., Янов Л. И. - Х. : Бизнес Информ, 1997 - с. 67.

32. Коханова Н. М. Появление и развитие социального предпринимательства как особого вида деятельности в России и в других странах / Наталья Михайловна Коханова // "Экономика и социум". - 2013. - No4.
33. Баталина М. Обзор опыта и концепций социального предпринимательства с учетом возможностей применений его в современной России [Электронный ресурс] / М. Баталина, А. Московская, Л. Тарадина // Высшая школа экономики. - 2008. - Режим доступа до ресурсу: www.hse.nl/data/2010/10/19/1238716640/WPI_2008_2.pdf.
34. Пасічніченко С. В. Благодійність як соціальний феномен та основа формування соціальної допомоги / С. В. Пасічніченко // Право і суспільство. - 2014.-No1.-с. 87-91.
35. Ондрушек Д.Хрестоматия для некоммерческих организаций /Д.Ондрушек и др. - Братислава:Etema Press, 2003 - с. 347.
36. Некрасов А.Я. Благотворительность // Социальная энциклопедия / А.Я. Некрасов - М.: МГУ, 2008. - с. 482.
37. Пасічніченко С. В. Благодійність як соціальний феномен та основа формування соціальної допомоги / С. В. Пасічніченко // Право суспільство. - 2014.-No1.-с. 87-91.
38. Варналій З. С. Мале підприємництво: основи теорії і практики: монографія / З.С. Варналій. — 4-те вид., стер. — К. : Знання, 2008. — с. 302.
39. Основи виробничого підприємництва: навч. посіб. / [О.А. Підлісна, В.В. Янковий, М.П. Дорошенко та ін.] ; за ред.: О.А. Підлісної та В.В. Янкового. — Київ НТУУ «КПІ», 2010. — с. 272.
40. Dees, J. G. The Meaning of «Social Entrepreneurship» / J. Gregory Dees [Електронний ресурс] Center for the Advancement of Social Entrepreneurship (CASE). — Режим доступу до ресурсу : http://www.caseatduke.org/documents/dees_sedef.pdf.

41. Основи підприємництва: теорія і практикум: навч. посіб. / В. Г. Воронкова, А. Г. Беліченко, А. Г. Желябін, М. А. Ажажа. — Львів: Магнолія — 2006, 2009. — с. 454.
42. Державна політика розвитку підприємництва в Україні: навч. посібник / З.С. Варналій, К.О. Ващенко, В.М. Кампо та ін.; за заг. ред. К. О. Ващенко; Міжрегіональна Акад. упр. персоналом. — К. : Персонал, 2010. — с. 305.
43. Менеджмент: підручник / В.Г. Федоренко, О.Ф. Іткін, В.І. Анін та ін.; за наук. ред. В. Г. Федоренка ; М-во освіти і науки України. — К. : Алерта, 2008. — с. 652.
44. Скібіцький О.М. Організація бізнесу. Менеджмент підприємницької діяльності: навч. посібник / О.М. Скібіцький, В.В. Матвеев, Л.І. Скібіцька ; М-во освіти і науки України. — К.: Кондор, 2011. — с. 911.
45. Соціальне підприємництво / Н. В. Доброва // Економічні інновації. — 2015.— Вип. 59. — с. 112-117. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eciim_2015_59_15
46. Ресурсний центр ГУРТ. Стаття «П'ять українських підприємств, що мають соціальне значення» — 2015 — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.gurt.org.ua/news/recent/29282/>
47. Ресурсний центр ГУРТ. Стаття «Цікаві приклади соціального підприємництва в світі» — 2015 — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.gurt.org.ua/articles/29066/>
48. Каталог соціальних підприємств України 2016-2017 роки.—[Електронний ресурс] / Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія» — Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0B5k4OK2hVgtAOWhGVIRicW8zZlk/view?fbclid=IwAROCovSiE-6AWOevdOwbURUAnGZOS.T41a7BDZ33RZuXG-PV7SxcxWhiO>

49. Перший благодійний магазин в Росії «Спасибо!». — [Електронний ресурс] / Офіційний сайт магазину — Режим доступу: <http://spasiboshop.org/>
50. Ефективна економіка № 7, УДК 339.137.22/.25:62/, О. І. Маслак, Л. А. Квятковська, О. О. Безручко, Визначення рівня конкурентної переваги підприємства на засадах забезпечення розвитку його економічного потенціалу. — 2014. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.economv.navka.com.ua/?op=1&z=3174>
51. Дослідження від порталу «Сьогодні». Дослідження «Куда уходят деньги украинцев?» — 2018. — [Електронний ресурс] / Офіційний сайт ЗМІ — Режим доступу: <https://www.segodnva.ua/economics/enews/na-chto-ukraincv-tratvat-dengi-1168760.html>
52. Блог компанії Franchising Full Cycle. Стаття на тему «Социальный франчайзинг» — 2018. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://ffc.expert/ffc-blog/sotsialnyi-franchaizing/>.
53. Бузько И. Р. Стратегическое управление инвестициями и инновационная деятельность предприятия / И. Р.Бузько, Е. В. Вартанова, А. А. Голубенко. — Луганск : ВНУ им. В. Даля, 2002. — с. 176.
53. Ястремська О. М. Економічний аналіз ефективності інвестиційних рішень (з позицій суспільства та бізнес-партнерів) / О. М. Ястремська // Регіональні перспективи. — 2003. — № 2, 3 (27, 28). — с. 170-173.
54. Державна служба статистики України. — Офіційний сайт. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
55. Бібліотека економіста. Кількісні методи управління інвестиціями. Період окупності інвестицій. 2015 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу <http://librarv.if.ua/book/128/8392.html>
56. Діагностика сектору дошкільної освіти в Україні. 2013 р. Електронний

ресурс]. - Режим доступу:

http://eura.org.ua/wp-content/uploads/2010/01/ERA_-Діагностика-сектору-дошкільної-освіти-аналітичний-звіт-лютий-2013l.pdf

57. Балджи М. Д. Розвиток підприємницької діяльності в Одеській області / М. Д. Балджи // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки. - 2014. - Випуск 9. - с. 123-127.

58. Балджи М.Д. Економічний ризик та методи його вимірювання: навчальний посібник / М. Д. Балджи. - Харків: Промарт, 2015. - с. 300.

59. Балджи М.Д. Застосування сценарного підходу для проведення прогностичних досліджень на підприємствах / М. Д. Балджи // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». - 2015. - Випуск 2 (46). - С. 161-165.